

Voloncs Attila

SPICLISZERELEM

A zöld tapétát figyeltem, s az ablakon át a szemem elé táruló, eleven szocreált. Nagyon álmos voltam még, úgy emlékszem. De természetesen rögtön kiszaladt a szememből az álom, amikor Elena rám lötytyintette a kávé. Pedig óvatosan hozta, mint mindig, de szerencsétlennek ilyenkor nagyon remeg a keze. Gyanakodtam régebb Parkinson-kórra, de elvettem: csak a kávé önti rám kéthetente egyszer, egyébként sohasem szokott reszketni.

Felment bennem a pumpa: nincs is olyan ingem, amit ne locsolt volna már össze feketével. Hiába, nem házias, vagy legalábbis nem úgy, ahogyan itt, Erdélyben háziasak a nők. A moldvai parasztok közt, ahonnan jött, talán jó asszonynak számítana, de a mindennapokban szégyennel vegyes dühöt tud csak kelteni az emberben. Mikor rám ömlött a forró lé, mérgesen felkiáltottam és felpattantam, heves mozdulattal kisöpörve a kezéből a csészét, mely így a szőnyegen kötött ki, nem tört össze, de maradék tartalma dicsérendő pontossággal kirajzolta Hargita megye térképét a másfél éve vásárolt szőnyegre.

Böszön tekintettem rá. Hátrált egy lépést, s ijedten a feje elé tartotta kezét, de csak úgy félig-meddig, mintha nem akarna megsérteni azzal, hogy védekezésre készül. Eddig háromszor ütöttem meg, utoljára hetvenegyben, akkor két napra rá előléptettek, nem mintha ennek tudnám be, de mindenesetre nem rossz ómen az ilyesmi. Lecsillapodtam, nem nyúltam hozzá. Ettől függetlenül kár a szőnyegért.

- Bocsáss meg - mondta, azzal az egyedi akcentussal, amellyel csak a szucsávi románok beszélnek a magyart, ha megtanulják, természetesen.

Ránéztem, még mindig dühös voltam. Nyolc éve élünk együtt, megöregedett egy kissé, de persze nem látványosan. A szemei még mindig Adria-kékek (sohasem jártam az Adrián), de ami a legfontosabb, hogy a szája, a szája továbbra is feljogosítja őt arra, hogy a szebb pillanatokban Convallariának szólítsam. Söhajtottam, visszamentem a szobámba, új inget vettem, s mikor újra kijöttem, nem néztem a foltra, leültem és kezembe vettem az addigra már az asztalra kikészített újságok egyikét.

Az elsőnek címlapjáról rögtön Maurer orangutánképe meredt rám. Undorodva félretoltam. Sohasem tetszett nekem ez az ember. Aki a harmincas években volt kollégista, abban az így vagy úgy átszórakozott hálótermi éjszakák annyi nyomot mindenképpen hagytak, hogy ötvenhárom esztendősen is érzékeny a férfiak szépségére. A fiatal Stoica sokkal jobban nézett ki, mint ez, igaz, mostanra már felette is eljárt az idő.

A kulturális lapot vettem a kezembe. Benne három vers a Balogh Ferenc fedőnevűtől (szegény ördög). Különösebben nagyszájú személyektől ebben a számban semmit sem hoztak. Nem mintha érdekelne, mi a helyzet az irodalmárokkal. Azokat egy negyvenes nő, Anasztázia intézi. Félig német, pontosabban az itt maradt kevés szász egyike, ezért kétszeresen indokolt, hogy Stázinak szólítsuk (a háta mögött – ki tudja, értené-e a viccet).

Miközben magamban mosolyogtam, megakadt a szemem a címlap jobb felső sarkán. 1973. február 10-e volt. Enyhe remegés szaladt végig a hátamon, de csak a bőr felületén, mint egy simogatás. Ez a nap mindig fontos, a kettős fordulat napja. Convallaria bűnbánóan nézte a szőnyeget, mintha végső soron nem az én gyors mozdulatom okozta volna benne a kárt. Nyeltem egyet.

Éppen harmincöt éve történt, tizenhét és fél esztendő voltam, megviselten támolyogtam az iskola folyosóján. Fél öt volt már és eléggé sötét, borús idő. Háromtól négyig az iskolaújságot szerkesztettük a könyvtárban. A gyűlések végeztével rendszerint elmentem a klozetra, így érve el azt, hogy a többiek előttem távozzanak, s utána rögtön mentem az igazgatói irodába, jelenteni. Nem mintha a többiek nem tudták volna, hogy mit csinálók a szerkesztőségi megbeszélések után. Az, hogy nem vártak meg indulás előtt, bevett szokás volt és egyben része a konformista gépezetnek, hogy semmiképpen se alakuljon ki kínos helyzet. Titokban utáltak, persze.

Máriássy igazgató rendkívül konok és gögös ember volt, de mint minden ilyennek, tekintélye meglehetősen imponálóan hatott a csendesen (hallgatólagosan?) elnyomott, de egyébként életét zökkenőmentesen élő diákság szemében. Erősen szélsőséges nézeteket vallott, s furcsa pletykák terjengtek lobbanékony természetéről és agressziójáról, mely leginkább az irodába fegyelemsértés miatt beidézett fiúk előtt mutatkozott meg. Pedig már egészen nagyok voltunk. Egy évfolyam-

társunk, Szurovecz talán éppen őmiatta alkotta meg a később a (suttogva, de általam, s ki tudja még ki által kihangosítva terjedő), iskolaszerte elhíresült bölcsességet, hogy minden fasiszta szadista is egyben.

Tehát, a megbeszélés végeztével rögtön elmentem pisilni, majd visszamentem a könyvtárba, hogy összepakoljak. Míg kint voltam, a jegyzetfüzetem fedőlapjára, a nevem alá valamelyikük (talán Boksa, ő volt közülük a leginkább rebellis természetű) nagy, többszörösen vastagított betűkkel rávéste: SPICLI. Kiradíroztam, illetve megpróbáltam kiradírozni, mert az illető oly erősen nyomta meg a ceruzát, hogy bár a grafit eltűnt a borítóról, a betűk alakja továbbra is ott szürkéllett a kartonon. Különben talán mégsem Boksa volt az, ő nem használt ilyen szavakat, főleg nem rám. Egy gyűlés után, mikor éppen a mellékhelyiségbe indultam, csak ennyit sziszegett ki a foga közül, amikor elléptem mellette: Ugye azzal vigasztalod magad, hogy valójában cenzor vagy, nem pedig patkány?

Behajítottam a jegyzetfüzetet a táskámba, s a délután rendszerint kihalt folyosón elindultam az igazgatói iroda felé. Már rögtön az ajtó előtt elkövettem egy hatalmas hibát, mely más körülmények között talán büntetendő lett volna: nem kopogtam. Nem tudom, miért s hogyan feledkeztem meg magamról, de gondolkodás nélkül benyitottam az irodába.

Mikor kitárult előttem az ajtó, rájöttem a hibámra, de késő volt már a korrigáláshoz: az igazgató éppen akkor fordult meg, ijedt és amúgy is kipirult arca gyors ütemben kezdett haladni a rákvörösség irányába, s a nekem háttal álló, felhajtott szoknyájú lány is hirtelen mozdulattal ugrott le az asztalról.

Középiskolai szinten akkoriban még nem létezett Romániában a koedukált oktatás, de a leánygimnázium épülete a mienk mellett állt, s ténylegesen annak is Máriássy volt a feje, habár hivatalosan nem tölthetett ott be vallásstanári állásán kívül semmilyen pozíciót, mert ilyesfajta tisztséghalmozás az oktatási rendszerben nem volt megengedett. Ez azonban számára csak egy bizonyos összegtől, s nem pedig a leánygimnázium fölötti hatalomtól való elesést jelentette. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy az ottani igazgató, Veres Pali úgy táncolt, ahogyan Máriássy füttyült.

Tehetetlenül, az izmaimban savas ijedtséggel álltam. Mindenki beszélt ezt-azt, hogy Máriássy meg a leánygimnazisták így meg úgy, és hogy miféle perverziók folynak délutánonként az igazgatói irodában, de én eleddig semmit sem láttam ebből, s ugyanolyan pletykának vettem, mint azt, hogy Kun Dezső, a matektanár éjjelente bemászik a lányok hálótermeibe, pontosabban a hetes számúba, mert ott alszik (olyankor csak aludna) Fenyves Laura.

Miközben a lábaimból a lehetséges következmények súlya alatt máris kezdett kimenni az erő, a lány megfordult. Ő volt az. Egy csapásra elfeledtem az ijedtséget, s gyötrő, a köznapi féltékenységnél és kamaszos szerelmi sérelmeknél százszor feketébb, szégyennel elegy düh kerített hatalmába. Tímea. Limpár Tímea. Convallaria. Convallaria majalis, az gyöngyvirágot jelent, egy ókori latin költő nevezi így kedvesét egy eklogában. Akkoriban még érzékeny, költői lélek voltam, s nevet adtam a szerelemnek. Azóta ez az egy név jelképez számomra mindent, ami líra, vagy legalábbis az próbál lenni.

Barna haja volt és gyönyörű, vastag halszája. Igen, halszája, de szebb, mint amelyet te el tudsz képzelni, amikor halszájra gondolsz. Most is az ajkai voltak a leginkább szembetűnőek, leszámítva persze az ő arcára is kiülő vörösséget. Hirtelen reflex vezérelte arra a szememet, hogy az igazgató ágyékára tekintsek. Már fel volt húzva a nadrágja, de észrevehetően dudorodott elől. Ekkor nekem is kigyúlt az arcom.

Azt hittem, üvöltözni fog, vagy rögtön hozzám üt. Egyiket sem tette. Kényelmesen az íróasztalára támaszkodva, mintha ez a szituáció a világ legtermészetesebb helyzete volna, úgy kérdezte: Na, mi volt a helyzet a gyűlésen, Karcsikám?

Ez a becézés más helyzetben, de ugyanakkor Tímea jelenlétében fokozta volna a megaláztatásomat, de jelen esetben szinte meg sem éreztem a becézés megvető, kaján súlyát, s csak napokkal később jöttem rá, hogy tényleg így szólított abban a pillanatban. Mindig gyűlöltem, ha becéznek.

Először nem jött ki hang a torkomon, pedig a folyosón már be is gyakoroltam a rendszerint pár mondatból álló jelentésemet, s ezek a szavak most a fejembe is tódultak, de elnyomta őket egy ekkor szárba szökkenő, még inkább megdöbbenő gondolat: Máriássy tud rólunk! Hiszen a leánygimnáziummal közös az udvarunk, minket ott pedig mindenki láthatott, s éppen Máriássy ne látna, aki, mint a jóságos

diktátor, naponta legalább két szünetben tiszteletét teszi odakint egy séta erejéig, pusztá jelenlétével zavarral vegyes fegyelmet parancsolva a diákok között?

Talán ezért ilyen magabiztos most a vigyora? Talán ezért ilyen fölényesen nyugodt? Érti a hatalmat, hogy ha egyértelműen hatalmából fakadóan is, de férfiként mindenképpen maga alá gyűrt? Tímeára néztem, neki is tudnia kell, hogy Máriássy valószínűleg látott minket. Az igazgató köhintett.

- Nem volt... - nyögtem ki nehezen. - Nem volt semmi igazán lényeges. - Gondolkodni kezdtem, a gyűlés emlékei távolinak tűntek. - Kovács Imre két versét fogjuk leközoelni, meg egy esszét Cserepestől, de egyik sem felforgató. Meg Bíró írt néhány gúnyiratot egynémely jellegzetes tulajdonságokkal rendelkező diákról, persze nem mondva ki a nevüket... Én gondolkodtam azon, hogy megvétőzzam-e, de uraságod is azt mondta, hogy valamennyit azért ki kell azért néha engedni a szelepen, néha szabad, sőt kell is röhögniük...

Itt megálltam. Máriássy úgy egy éve, mikor elmagyarázta, hogy mire figyeljek és hogyan működjek a szerkesztőségben, a *röhögniük* szó után így folytatta: *a bumburnyákoknak*. Én elnyeltem a mondat végét.

- Az illusztrációk? - kérdezte ő.

- Lazerovics Béla készíti őket ezúttal is. Semmi fegyelemsértő. Az iskolai élet eseményeiről Boksa ír. Átnéztem a cikkét, tárgyilagos, szinte egészen érdektelen.

- Jól van, jól. S egyéb? A ma délelőtti események híre eljutott már hozzájuk?

- Az államcsíny? El, persze. - S amint befejeztem a mondatot, döböntem rá a második hibámra.

- Miféle államcsínyről beszélsz még te is? Károly király megnövelte a befolyását az ország irányításában, mindössze ez történt - nézett a szemembe komoran és mély meggyőződéssel.

- Valóban - hebegtem, s az egészet oly jelentéktelen eseménynek láttam ama pillanatban, hogy semmi előjelét nem éreztem annak, hogy az aznap elkezdődött korszakról évtizedek múltán is úgy beszélünk majd, mint a királyi diktatúra időszakáról.

- Tehát?

- Volt róla szó. De nem előttem szeretnék volna mondani, akkor léptem be, s még az ajtóból hallottam, amikor emlegették, hogy ennek

egy korporativista alkotmány lesz a vége. A Boksa hangja volt, ezt tisztán kivettem.

- S egyéb dolgok?

- Az ausztriai események kapcsán felelőtlenebbül suttoztak már a szünetekben. Bíró Gergő szerint Bécsben náci fordulat készül, pedig kár azért a szegény Schuschniggért, még ha nem is olyan jópofa, mint a Dollfuss volt.

Máriássy hümmögött. Mindig tudni akart a diákok politikai nézeteiről, leginkább akkor, ha azok éles ellentétben álltak az övéivel.

- Ennyi?

- Ennyi.

- Elmehetsz.

Megfordultam, nem néztem Tímeára. Kimentem, s támoiyogva indultam el a folyosón. Az olvasmányaimban ilyen vagy hasonló súlyosságú jelenetek után a szereplők fejében rendszerint sok mindent kavarog. Én nem gondoltam semmire. Üres voltam.

Üresen értem be a kollégiumi szobába. Elterültem az ágyamon. Négyágyas szoba, a többiek, Henrik kivételével mind odabent voltak. Az enyémmel szomszédos ágy a Gézukáé volt, a cigányé. Megkérdezte, mi bajom. Megráztam a fejem, semmi.

Akkor, ott kezdtem el gondolkodni azon, hogy lényegében mit is kereshetett Tímea abban az irodában. Elképzzelhető lenne, hogy az igazgató sorra meginvitálja oda a neki tetsző lányokat? Mindenesetre biztosra vettem, hogy nem ő az egyetlen. Ettől még a bűn nem lesz könnyebb. De valami indok csak van. Igaz, az sincs megindokolva, hogy én miért jelenek meg ott a szerkesztőségi ülések után. De az enyém más. Vagy tán nem is annyira? Talán az Tímea Máriássynak a leánygimnáziumban, mint én a fiúban? Azzal a nyomós különbséggel, hogy én nem fekszem az asztalán, a szoknyámat felhúzva.

Mit bánom én, ha utcasarkok rongya, csak elkísérjen egész a síromba... Valahogy így van a vers.

Keserédes gondolat volt, hogy ha figyelmesebb vagyok, talán jobban megnézem, hogy mi van ott. Eleddig még nem láttam. Nem hagyott nyugodni az előbbi gondolat. Tímea, Tímea... Convallaria. Két besúgó hatalom által meggyalázott szerelme. Milyen regényes, milyen mocskos. Ha így van, ez az érzés egymagában romlottabb, mint Ady egész élete, gondoltam.

Belépett Henrik. Törtető, agresszív fiú volt. Gézuka, aki jóval behatóbban ismerte a francia irodalmat, mint én (mind a négyen filológusok voltunk), titokban már kilencedikben elnevezte őt Sorelnek. Én vitatkoztam volna vele, ugyanis Stendhal hősét nem ilyen vállas, mokány szásznak képzeltem. Különben is, az én Sorelem Máriássy, ha már magam de Renal lettem. Ha Gézuka tudomást szerezne a dolgokról, biztos erre módosulna a nevem. Vagy inkább Charles Bovary lennék, azt úgylis többen ismerik, meg aztán a keresztnévem is Károly.

Ekkor kezdődött a nap másik meghatározó jelenete. Henrik megtestesített mindent, amit az iskolai terror képe az elnyomó szerepköréről feltételez: gyakran verekedett, felverte a többieket álmából éjszaka, zuhany közben vizes törölközővel rá-ráhúzott a seggünkre, elvette és megette a szülőktől kapott pakkot, ha nem kapta meg, verekedett, ha nem verekedhetett, gyalázott mindent és mindenkit, aki körülötte élt és mozgott. Mindebből persze mi, szobatársak éreztünk a legtöbbet. De mióta Gézuka cinikus szavajárásával élve „bejáratos” lettem Máriássyhoz, engem békén hagyott. Annál többet kapott azonban a Henrik által duplán megvetett cigány és a málészájú Vince, az alacsony növésű nagyváradi fiú.

Henriket egyszer sem köptem be. Egyrészt az igazgató hatalmánál is erősebben magasodott fölém az ő termete, másrészt meg éppen elégszer felhívta magára a figyelmet ő jelentés nélkül is. Harmincnyolc februárjában már a szakadék szélén állt: figyelmeztették, hogy ha még egyszer rossz fát tesz a tűzre, kicsapják.

És ahogy belépett, már elő is készítette a fát a kandalló elé.

– Édes, drága Vincikém, úgy hallottam pakkot kaptál – hosszan megnyújtotta az utolsó szótagot, szinte énekelte az á-t, majd hanyagul bevágta az ajtót, mely amúgy sem csukódott be rendesen, s a huzat éjjelente mindig engem ért.

Vince, aki a latinkönyvet bújta, sápadtan pillantott fel. Nem volt különösebben jó tanuló, de állandóan magolt, ami egyáltalán nem vált a hasznára, mert bármennyit is tanult előző este, ha másnap felszólították, néhány mondat után belesült a felelésbe. Lelkületétől messze elütő, erős, kiugró arcsontja volt, nem úgy, mint a meglepő módon egészen nőies ábrázatú Henriknek.

– Kaptam – felelte.

- No, akkor elő vele! - parancsolta Henrik úgy, mint aki rövidesen jó móka elé néz. - Anyádék mindig finom dolgokat küldenek neked - mondta röhögve. - Lefogadom, nagyon küszködnek odahaza a kicsi fiacskájukért. Ugye, Gézus?

Géza bólintott.

- Szerintem se szólalj meg - folytatta Henrik, s közben elterült az ágyán. - Neked otthonról a tetves apádék alig küldenek valamit. Ha csak te volnál nekem, éhen halnék, olyan rossz a koszt a konviktusban.

Henrik nyújtózkodott egyet, majd bosszúsan Vince felé fordult.

- Mi lesz már? - kérdezte.

Vince nem mozdult, továbbra is ült az ágyán, remegő ajkakkal nézve a latinkönyvet.

- Hallod-e? Adod már ide? - türelmetlen volt és éhes.

- Nem - szaladt ki Vince száján egészen halkán.

Henrik ábrázatára felszínes értetlenkedés ült ki, olyasfajta, mikor az ember azt hiszi, hogy a másik félreért valamit.

- A pakkot, te sutyerák!

Vince olyat tett, amit eddig soha: dühbe gurult.

- Nem! - kiáltotta, félredobta a latinkönyvet és felpattant, kissé színpadiasan, erre maga is rájött, és remegő térdekkel nézett a nála jóval erősebb szászra.

Amaz elkerekedett szemekkel, tátott szájjal nézte. Géza pedig, mintha nem egészen értette volna, miért akar meghalni Vince és miért éppen most, ebben a pillanatban. Nem tudtuk és azóta sem tudjuk, mi vezethette Vincét arra, hogy oly nagy elszántsággal álljon ki magáért, amelyhez hasonlót mi sohasem tudtunk volna felmutatni. Később gyakran gondolkodtam rajta (meg ezen az eseten úgy általában), és arra jutottam, hogy olyasfajta fiú lehetett, mint azok a becsavarodott diákok odaát, a hanyatló, kapitalista nyugaton: nem szereti őket senki, elnyomják őket, aztán egyszer csak pisztolyt ragadnak és lövöldöznek egyet az iskolában. A végső reménytelenség kergeti őket a soha nem látott vakmerőségbe.

Henrik lassan, egyre növekvő dühvel feltápáskodott. Előbb Gézához fordult.

- Nehogy visíts nekem, gelesztás, mint a múltkor! Hanem támaszkodj az ajtónak, mert nem csukódik rendesen!

Géza engedelmesen nekidőlt az ajtónak, s tartotta, így csökkentve minimálisra a kiszűrődő hangokat. Elfojtani persze nem tudta őket, s miközben Vince esetlen védekezése sírásba, majd eszeveszett könyörgésbe fordult át, hallottuk a folyosón a többi szobából kitüremkedők hangját, lépteik neszét, kopogásukat, de Géza nekifeszült az ajtónak, hogy ha esetleg valaki be akarna jönni, megakadályozza.

Vince bátorsága előbb összezavart, majd felemelt. Olyannyira, hogy bár a fiú csúnyán összeverve még hosszú ideig szipogott a sarokban (betanítva neki a szöveg, hogy hogyan törte magát össze), én nagy és nemes gondolatokat szőttem a másnapi hősi kiállításomról. „Zaklatás” – ez írja le pontosan azt a bűntényt, amivel sarokba fogom szorítani az igazgatót. Megszégyenítem, megszarolom, ráijesztek azzal, hogy megszéllőztetem az esetet a liberális hírlapoknak, azok amúgy is az ellenségei, együtt tönkretesszük a karrierjét. Aztán, mikor már arca színe falféhrre vált és remeg a félelemtől, a szemébe mondom, hogy én szerettem azt a lányt, majd sarkon fordulok és becsapom az ajtót.

Harcias göggel aludtam és fáradtan ébredtem. Lassan öltöztem és mosakodtam, nem a többiekkel együtt hagytam el a szobát. Szándékosan késni szerettem volna, úgy terveztem, első óra idején megyek majd be Máriaassyhoz. Hogy meg fog lepődni a direktor úr! Biztosan azt hiszi majd, valami nagyon fontos információval szolgálok neki azzal kapcsolatosan, hogy ki mit mondott az este folyamán.

Miközben megtettem azt a pár száz lépést a kollégiumtól az iskola kapujáig, Vince előző napi hőstettéből próbáltam erőt meríteni. A pusztító, gyötrelmes zsarnokság igája alól legalább akkora fájdalommal fog járnai az én kitörésem is, mint az övé. Talán kicsapnak. Mit szól majd az apám? Nem érdekel, elnyomom az elnyomót. Én hülye! Tegnap délután a megbántott kamasz fiú féltékeny dühe egészen elhomályosította szemem előtt az azonnali visszavágás lehetőségét. Vince ellenszégülése kellett ahhoz, hogy a sarkamra merjek állni.

Beléptem a kapun. Már be volt csöngetve. Reflexszerűen majdnem a földrajzterem felé indultam. Ez volt az első elbizonytalanodásom. De gyorsan korrigáltam, s éles kanyart véve a főajtón léptem be, ahol egyébként csakis a tanárok járnak. A lépcsőn már megint csak azt az átkozott erőtlenséget éreztem, amit akkor, amikor rájuk nyitottam. Nem fogom tudni megtenni. Meg akartam fordulni, de Vincére gondoltam és ráerőszakoltam magam, hogy eljussak az ajtóig.

Itt aztán tétova álldogálás következett, az iskolai folyosók jellegzetes akusztikájának hála szinte visszhangzott a szívverésem. Akkor már tudtam, hogy nem merem majd megtenni. Gondolatban a világot átkozva elszaladtam, de arra sem voltam képes. Ezúttal kopogtam. Ahogy beléptem, Máriássy meglepődve vonta össze a szemöldökét. Elvetted tőlem Tímeát, te fasz! Nyeltem. Elmondtam az előző este történeteket, az igazgató elégedett volt velem.

Henriket még aznap kicsapták. Elbújtam előle, nem tudott megfegyvetni, de miközben összepakolt a hálósobában, levizelte az ágyam. Vince nem volt hálás nekem aznap este, Géza szemében is megvetést éreztem. A szobára szokatlan csend ereszkedett.

Mikor Erdély két év múlva visszatért, Henrik kihasználta az alkalmat és negyvenháromban belépett a Waffen SS-be. Megpróbált elégtételt venni, de akkor én már a titkosszolgálatnál dolgoztam, így megmenekültem, s három év múlva, amikor egyes fasiszták tartózkodási helyének kiszolgáltatásával egy csapásra magas pozícióba kerültem a román titkosrendőrségnél, a biztonság kedvéért lekapcsoltattam őt is néhány évre. Egy munkatáborban halt meg az ötvenes években.

Tímeával véget ért a kapcsolatunk, de sejtésem szerint hónapokig járt még Máriássyhoz, jelentéseket és egyéb szolgálatokat tenni. Időről időre nyomoztam utána, s megállapítottam, hogy nagyjából azt az utat járta be, mint én. Csak kevésbé sikeresen. Ötvenhatban szimpátiáját fejezte ki a forradalmi Magyarországgal, s ezért gyorsan bukott.

A prágai elmezavar („tavasz”) előtti évben (mikor már együtt voltam Elenával, de erről ő mit sem tudott) írt nekem egy levelet. A sorokon keresztül éreztem a megtört hangját, s maga a levél is megtört volt. Úgy írt nekem, mint valami utolsó mentsvárnak, s esküdözött, hogy még mindig úgy lángol irántam, mint szerelmünk hajnalán. Találkát szeretett volna. Convallaria, Convallaria. Én persze nem dőltem be neki. Ötvenhattól folyamatosan lehallgattuk őt, s szépen lassan tizenkét kilónyi irat gyűlt már össze addigra róla. Azokból tudom, hogy szifiliszos.